

children. It was stated that this task is relevant, since at this age the habits of the "sedentary way" of free time are gradually being formed, the duration of motor exercises in the mode of the day is reduced, the phenomena of hypodynamia and hypokinesia begin to manifest. It was established that expansion of the range of interests in the history, nature, ethnic, sports and cultural traditions of foreign countries can enhance the form of questing the constituent component of extracurricular gaming activities, the desire to develop the motor skills and skills of junior pupils.

Key words: motor preference, motor skills and abilities, extracurricular activity, junior schoolchildren, cognitive interests.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.015.311:373.2-053.2]:613

Л. Є. Печка

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ 6-7 РОКУ ЖИТТЯ

Проблема формування цінностей підростаючого покоління в процесі навчально-виховної діяльності є однією з найактуальніших в умовах розбудови та інтеграції України до європейського простору. Серед основних причин погіршення стану здоров'я підростаючого покоління – недостатня рухова активність, нераціональний спосіб життя, набуті шкідливі звички, невміння контролювати власні емоції.

За останні десять років в Україні на 30% зросла захворюваність дітей, більше 70% дітей дошкільного віку мають порушення опорно-рухової системи, 49% дітей йде до 1-го класу з хронічними захворюваннями, лише у 5-7% випускників шкіл стан здоров'я відповідає медичним нормам. Завдання поліпшення здоров'я школярів і молоді не може бути вирішене тільки зусиллями медиків. Здоров'я має бути одним із результатів освіти. Головне завдання сучасного суспільства – створення такої освітньої системи, яка б не тільки виховувала освічену людину, але й зберігала та розвивала її здоров'я. Аналіз стану здоров'я дітей у нашій країні підтверджує, що пошуки методів освіти і виховання, форм його організації щодо збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління держави набувають особливого значення. Сьогодні науковці, педагоги розробляють методики, які мають здоров'язбережувальну спрямованість.

Методика – система знань, що функціонує у вигляді зразків, норм, алгоритмів розв'язку відповідних питань. У логіко-гносеологічному аспекті методика є технологією наукової концепції, способом, за допомогою якого теорія реалізує свою концептуальну сутність [2]. За В. Ягуповим *методика* позначає *конкретні принципи, форми та засоби використання методів, за допомогою яких здійснюється більш глибоке пізнання різноманітних педагогічних проблем та їх розв'язання*. Методика містить опис сукупності методів, системи прийомів і засобів, що застосовуються для дослідження різних виховних явищ. Її **основна функція** – організація самої дослідницької діяльності, тому вона повинна мати такі **характеристики**: правильність, обґрунтованість, економічність, оптимальність, контроль за дослідницькою маніпуляцією та за дотриманням умов і правил проведення наукових пошуків, ведення документації, таблиць тощо [7].

Нами була обґрунтована методика формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я, що базувалася на таких загальнодидактичних принципах: особистісно-орієнтованого підходу; науковості; доступності; наочності; системності; природовідповідності; довіри й підтримки; упровадження власного прикладу; емоційності; активності особистості.

У прямій залежності від організації виховного процесу перебуває ефективність виховного впливу на особистість дитини. Зниженню результатів виховної діяльності спричиняє ігнорування окремих організаційних етапів.

Польський філософ, логік Т. Котарбинський у своїх дослідженнях визначає основні етапи організації раціональної діяльності: підготовку, виконання, підсумковий контроль. Учений убачав у необхідності удосконалення своєї діяльності, підвищення її ефективності. Він вважав, що його програма «покликана проаналізувати техніку й аналітично описати елементи й форми раціональної діяльності, створити «граматику дії» в порядку вироблення найбільш загальних норм максимальної доцільності дій». Перший етап передбачає визначення мети, вивчення умов діяльності та її планування, підготовку умов діяльності, її організацію; другий – включає виконувани операції, поточний контроль, коригування діяльності; третій етап – оцінку підсумкового результату, оцінку перебігу діяльності та пропозиції на майбутнє [6, с. 12].

Методика формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя передбачала розкриття істотних зв'язків і залежностей, які існують між станом здоров'я людини, її способом життя, рівнем знань про здоров'я, настроєм, стосунками з іншими людьми. У загальній системі роботи пріоритетною була виховна діяльність. Основне її завдання – розвиток у дітей усвідомлення цінності здоров'я, здорового способу життя, що сприяють становленню активної особистості [5]. У процесі роботи використовувалися методи, доцільність яких була обґрунтована в педагогічних умовах. Н. Денисенко зазначає,

що методика передбачає включення дітей у різні види діяльності: ігрову, навчальну, пізнавальну, практичну й спрямовану на закономірні особливості працездатності дітей: входження, оптимум, спад [4, с. 1–7].

Основними показниками ефективності виховної системи дошкільного навчального закладу й початкової школи визнано особистість дитини, уміння ефективно взаємодіяти в особистісній сфері, рівень соціально-комунікативного розвитку, самопочуття в колективі. У дітей 6-7 року життя закладаються основи здоров'я, виховуються основні риси особистості людини. Міцне здоров'я – важливе підґрунтя успішного всебічного розвитку дитини і розкриття її особистісного потенціалу. Принцип оздоровчої спрямованості виховного процесу виокремлюється як один із стратегічних у сучасній системі дошкільної й початкової освіти.

У Державному стандарті початкової загальної освіти, що забезпечує реалізацію Концепції Нової української школи, Базовому компоненті дошкільної освіти одним із основних принципів є здоров'я: формування здорового способу життя, створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку в дошкільному навчальному закладі й початковій школі. У роботі закладів спостерігається орієнтація на здобуття дітьми знань, умінь, навичок, а проблема формування у дітей 6-7 року життя ціннісного ставлення до власного здоров'я у взаємодії дошкільного навчального закладу й початкової школи залишаються поза їхньою увагою. Процес формування ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя у взаємодії дошкільного навчального закладу й початкової школи включає подальше самопізнання, самоставлення, самоусвідомлення, самосвідомість, самооцінку; розкриття власних особистісних характеристик дітьми, які є визначальними у взаємодії, спілкуванні з іншими людьми; розгляд основних складових виховання здорового способу життя, формування основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної життєдіяльності; навчання вихованців конструктивним взаєминам, спілкуванню з оточенням, прийомам саморегуляції поведінки, дій [1; 3].

У основі формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей є процес засвоєння дітьми 6-7 року життя моральних норм і цінностей, які регулюють поведінку людей і забезпечують їхню стійкість у різних обставинах. Формування у дитини свідомого ставлення до життя як найвищої цінності та здорового способу життя як чинника збереження й зміцнення здоров'я. Виховання ставлення до здоров'я як до цінності.

Методика формування основ ціннісного ставлення до здоров'я дітей 6-7 року життя має чітку структуру, основними компоненти якої є:

1. Цільовий компонент (включає мету та завдання). Мета визначає всю систему виховання, її характер та основні принципи організації педагогічної діяльності. Мета, відповідно, має низку конкретних завдань: оволодіння дітьми знаннями про основні чинники й показники здоров'я,

усвідомлення цінності здоров'я, дотримання правил здоров'язбережувальної поведінки; розвиток оптимальних моделей взаємин у системі «педагог – вихованець – дитячий колектив – батьки» з метою створення сприятливих умов, що забезпечують формування основ ціннісного ставлення до здоров'я дітей 6-7 року життя.

2. Змістовий компонент методики формування основ ціннісного ставлення до здоров'я дітей 6-7 року життя представлено взаємопов'язаними й взаємозумовленими компонентами: когнітивно-інтелектуальним (уявлення, знання, судження про здоров'я, його цінність) репрезентується в усвідомленні здоров'я як найвищої цінності, його значенні для повноцінної життєдіяльності; емоційно-ціннісним (емоції, оцінки), що акумулюється у необхідності активізувати, закріпити у дітей прояв позитивних емоцій у процесі здоров'язбережувальної діяльності; розвинути мотивацію до самостійного виконання оздоровчих процедур; знаходити причинно-наслідкові та смислові зв'язки між поведінкою і станом здоров'я й здоров'я інших; поведінково-діяльнісним (поведінкова реакція, діяльнісна направленість), що визначається в активних здоров'язбережувальних, практичних діях.

3. Технологічний компонент відображає динаміку взаємодії суб'єктів виховної системи й репрезентується в технологічному забезпеченні (формах, методах, засобах), принципах, педагогічних умовах. Методика виховання побудована на принципах цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно розвивального спілкування, здоров'язбережувальної діяльності; використання співпереживання; систематичного аналізу дітьми власних і чужих учинків, принцип зв'язку з життям припускає виховання ставлення до здоров'я як до цінності.

Складниками технологічного компонента є педагогічні умови. Під педагогічними умовами розуміють сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і виховного середовища, яка спрямована на вирішення поставлених завдань.

4. Результативний компонент методики формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя синтезує реальні показники її ефективності, що відображають ступінь досягнення передбачених цілей і суттєві зміни, які характеризують якісний та кількісний аспекти функціонування методики виховання. Як результат – сформованість основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року у взаємодії дошкільного навчального закладу й початкової школи.

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі Державного стандарту початкової загальної освіти є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей; розвиток самостійності дитини через особисту ідентифікацію, активну громадянську позицію, підприємливість, застосування моделі здорової поведінки, відстоювання інтересів особистого, сімейного і суспільного здоров'я, безпеки, добробуту та сталого розвитку [3]. Умовами цілісного

розвитку дитини є використання в навчальних закладах здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій, які реалізуються комплексно через створення безпечного предметно-просторового виховного середовища, екологічно сприятливого життєвого простору, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізації рухового режиму, системного підходу до формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я й мотивації щодо здорового способу життя, дотримання гармонійних, доброзичливих взаємин між педагогом та вихованцями, самими дітьми.

Методика формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя включає такі компоненти: мету, завдання, зміст, педагогічні умови (організацію предметно-просторового виховного середовища для формування у дітей основ ціннісного ставлення до власного здоров'я; включення дітей 6-7 року життя до активної здоров'язбережувальної діяльності; роботу з вихователями, вчителями з формування у дітей 6-7 року життя основ ціннісного ставлення до власного здоров'я; роботу з батьками щодо формування у дітей основ ціннісного ставлення до власного здоров'я), форми, методи, очікувані результати.

Особлива роль у процесі засвоєння дітьми правил здорового способу життя, формування у них основ ціннісного ставлення до власного здоров'я належить організації предметно-просторового виховного середовища. Предметно-просторове виховне середовище – це система матеріальних об'єктів діяльності дитини, яке в свою чергу моделює зміст духовного й фізичного розвитку дитини, спонукає її до гри, формує уяву.

Організація експериментальної роботи включає декілька етапів: перший етап передбачає поглиблення й розширення знань дітей про здоров'я, будову та функціонування організму людини, правил зміцнення й збереження здоров'я; головним завданням другого етапу є розвиток емоційно-ціннісної сфери (здатності до емпатії, мотивів обов'язку, позитивних ставлень до себе, оточення), мотивації на здоровий спосіб життя; третій етап – передбачає оволодіння дітьми навичками формування ціннісного ставлення до здоров'я, відповідальної поведінки в усіх сферах життєдіяльності стосовно збереження й зміцнення власного здоров'я й здоров'я інших.

Для формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя нами були визначені різні методи й форми роботи, з урахуванням компонентної структури ціннісного ставлення до здоров'я. Вся робота спрямована на формування у дітей цілісного уявлення про здоров'я.

Серед форм та методів процесу формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, ціннісного ставлення до власного здоров'я пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук

істини, розвиток здібностей дитини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Разом з дітьми розробляли сценарії і проводили спортивні свята, конкурси.

Робота факультативів, гуртків, розгляд і аналіз ситуацій допомагають усвідомити важливість добрих справ для здоров'я людини, сформуванню потреби самостійно підбирати приклади, аргументувати способи оздоровлення зміцнення й зміцнення організму.

У дослідженні, серед практичних методів навчання, особливе місце займає метод проектів. Пошукова діяльність, проведення дослідів сприяє розвитку пізнавальної активності дітей 6-7 року життя, формуванню вміння знаходити фактичний матеріал для підтвердження власних гіпотез щодо функціонування органів та систем організму людини.

Здоров'язбережувальну діяльність дітей 6-7 року життя ми реалізували через щоденне проведення фізкультурно-оздоровчих заходів з використанням дихальних вправ, психогімнастики, психомоторних розминок, різних видів масажу, гімнастики (з елементами корекції, профілактичного спрямування), елементів релаксації; спільне проведення оздоровчо-профілактичних заходів з медичними працівниками: фітотерапії, ароматерапії, полоскання ротової порожнини, горла, профілактичного промивання носової порожнини тощо. Упровадження в роботу казкотерапії, музикотерапії, кінезотерапії позитивно впливає на формування у дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я.

Упроваджені в роботу інтерактивні методи були цікаві дітям й мали позитивні наслідки («мозковий штурм», роботах в парах, моделювання й аналіз ситуацій, творчі завдання). Дані методи направлені на розвиток вміння передбачати наслідки дій, емоційних реакцій.

Важливим для формування ціннісного ставлення до власного здоров'я є ігрові методи, які сприяють позитивному емоційному забарвленню виконуваних різноманітних фізкультурних дій; формуванню навичок безконфліктного спілкування з однолітками, закріпленню і систематизації знань і вмінь, уявлень дітей, які стосуються здоров'я.

Аналіз методів щодо формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя продемонстрував їх доцільність для використання й виконання поставлених завдань.

Підготовчий етап формування ціннісного ставлення до здоров'я передбачає також попередню роботу з педагогами та батьками.

Зміст роботи з педагогічним колективом спрямовувався на підвищення рівня знань й уявлень про здоров'я, усвідомлення специфіки виховання культури здоров'я дітей 6-7 року життя, сутності наступності у вихованні здорової дитини, поглиблення знань щодо особливостей психічного, фізичного розвитку дітей 6-7 року життя, визначення основних напрямів роботи. Ефективними виявились методичні форми роботи: «круглі столи», ділові ігри, розробка методичних рекомендацій та практичних порад з окремих тем, засідання творчих груп. Корисними й цікавими є взаємовідвідування виховних проектів, робота вихователів з

дошкільниками й першокласниками, спільне планування і проведення виховних заходів з батьками.

Не менш значимим у системі роботи з формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я є робота з батьками, їх просвіта.

Спільна здоров'язбережувальна діяльність дошкільного навчального закладу, початкової школи й сім'ї включає: 1) залучення батьків до активної участі в педагогічному процесі не лише через опосередковані, а й безпосередні форми співпраці; створення умов для творчої самореалізації педагогів, батьків, дітей; знайомство батьків із специфікою фізкультурно-оздоровчої діяльності дошкільного навчального закладу й початкової школи, їх соціокультурним та розвивально-виховним здоров'язберігаючим середовищем; 2) спільні зусилля педагогів та батьків у педагогічній діяльності, повагу у взаєминах батьків та педагогічного колективу, вияв терпимості, розуміння, толерантності, тактовності у вихованні та навчанні дітей.

Таким чином, при обґрунтуванні методики формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя, нами було враховано всі її складові: мету, завдання; дидактичні принципи виховного процесу; компонентну структуру ціннісного ставлення до здоров'я, їх функції, педагогічні умови, форми й методи роботи з дітьми, вихователями дошкільного навчального закладу і вчителями початкової школи, батьками; етапи упровадження.

Список використаної літератури

- 1. Базовий** компонент дошкільної освіти / наук. кер.: А. М. Богуш. – К. : Вид-во, 2012. – 26 с. **2. Бондар В. І.** Дидактика: [підруч. для студ. вищих пед. навч. закл. / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 262 с. **3. Державний** стандарт початкової загальної освіти. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> **4. Денисенко Н. Ф.** Працездатність дитини / Н. Ф. Денисенко // Дошкільне виховання. – 2005. – №9. – С. 7–9. **5. Дубогай О. Д.** Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі / О. Д. Дубогай. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2005. – 112 с. **6. Котарбинский Т.** Трактат о хорошей работе / Т. Котарбинский: под ред. проф. Г. Х. Попова / пер. с польск. Л. В. Васильева и В. И. Соколовского. – М. : Экономика, 1975. – 271 с. **7. Ягунов В. В.** Педагогіка: Навч. посібник. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Печка Л. Є. Обґрунтування методики формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя

У статті висвітлено теоретичні аспекти дослідження формування ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя. Обґрунтовано методику формування основ ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя. Здійснено аналіз досліджень стосовно основних етапів організації раціональної діяльності.

Виокремлено основне завдання – розвиток у дітей усвідомлення цінності здоров'я, здорового способу життя, що сприяють становленню активної особистості. Акцентовано увагу на дидактичних принципах, структурних компонентах. Представлено етапи організації експериментальної роботи. Визначено основні форми і методи формування ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей 6-7 року життя. Проаналізовано роботу з педагогами, батьками в контексті досліджуваної проблеми.

Ключові слова: методика, структурні компоненти, ціннісне ставлення до здоров'я, діти 6-7 року життя.

Печка Л. Е. Обоснование методики формирования основ ценностного отношения к собственному здоровью детей 6-7 года жизни

В статье освещены теоретические аспекты исследования формирования ценностного отношения к собственному здоровью детей 6-7 года жизни. Обоснована методика формирования основ ценностного отношения к собственному здоровью детей 6-7 года жизни. Осуществлен анализ исследований основных этапов организации рациональной деятельности. Выделена основная задача – развитие у детей осознания ценности здоровья, здорового образа жизни, способствующие становлению активной личности. Акцентируется внимание на дидактических принципах, структурных компонентах. Представлены этапы организации экспериментальной работы. Определены основные формы и методы формирования ценностного отношения к собственному здоровью детей 6-7 года жизни. Проанализирована работа с педагогами, родителями в контексте исследуемой проблемы.

Ключевые слова: методика, структурные компоненты, ценностное отношение к здоровью, дети 6-7 года жизни.

Pechka L. Justification of the Method of Formation of the Basis of Valuable Attitude to the Own Health of Children 6-7 Years of Life

In the article the theoretical aspects of the study of the formation of value attitude towards the own health of children 6-7 years of life are discussed. The children's health status in Ukraine has been highlighted in recent years. The concept of «methodology» is defined. The method of formation of the basis of valuable attitude towards the own health of children 6-7 years of life is substantiated. The analysis of researches concerning the basic stages of organization of rational activity is carried out. The main task is defined - development of children's awareness of the value of health, a healthy lifestyle, contributing to the formation of an active person. The emphasis is on didactic principles, structural components (target, content, technological, productive). The stages of the organization of experimental work are presented: formation of children's knowledge about health, a healthy lifestyle; the development of the emotional and value sphere of children, motivation for a healthy lifestyle; transformation of knowledge, representations of children into real behavior in all spheres of life. The basic forms and methods of

formation of valuable attitude towards the own health of children 6-7 years of life with the account of cognitive-intellectual, emotional-value, behavioral-activity components are determined. The work is analyzed with the teachers of pre-school educational institutions, primary school teachers, parents about the mentioned problem.

Key words: methodology, structural components, valuable attitude to health, children 6-7 years of life.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2018 р.

Прийнято до друку 01.03.2018 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Докучаєва В. В.

УДК 37.091.12.011. – 051:373.3

Т. В. Федотова

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сьогоднішній день проблема професійної підготовки вчителя початкової школи є досить актуальною, пріоритетною та багатоаспектною проблемою. Педагогічна підготовка у ВНЗ має бути спрямована на досягнення головної мети навчання – становлення органічної цілісної системи, яка утверджує людину як найвищу соціальну цінність та забезпечує ґрунтовний загальнокультурний розвиток особистості майбутнього вчителя.

Такий фахівець повинен не тільки сам мати фундаментальну освітню підготовку і володіти професійними знаннями та вміннями, що відповідають рівню сучасної психолого-педагогічної науки, а й усвідомлювати цілі і значення своєї професійної праці, бути професійно мобільним, тобто гнучко реагувати на зміни соціальної ситуації розвитку школярів, опановувати нові психолого-педагогічні вимоги та психолого-педагогічні технології до педагогічного процесу.

Аналіз психолого-педагогічного досвіду показав, що вчитель – це основна фігура при реалізації на практиці основних нововведень. І для успішного введення в практику різних інновацій, для реалізації в нових умовах, поставлених перед ним завдань, педагог повинен володіти необхідним рівнем професійної компетентності, бажанням досягати успіху в своїй діяльності.

Проблема формування професійної компетентності вчителя вирішується дослідниками з позиції різних підходів: системного (Н. Блауберг), аксіологічного (Є. Бондаревська, Н. Нікандров, В. Сластьонін та ін.), технологічного (В. Беспалько, Ю. Кабанський, Н. Кузьміна, Г. Селевко), діяльнісного (Л. Виготський, В. Давидов,